

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1917 kl. 3 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 i anledning av herrar Hages m. fl. motion nr 322, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att antalet postföringsturer å vissa postförande linjer måtte ökas.

Närvarande: Herrar von Sneidern, Winberg,* Holm, Johansson i Brånalt, Johansson i Trollhättan, Modig, Svensson* i Kompersmåla, Skareen, Ohlsson i Säljeröd samt Gylfe.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren utav herr *Hage m. fl.* väckt motion nr 322, som för förberedande behandling hänvisats till utskottet, hava motionärerna hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke åtgärder borde och kunde vidtagas i syfte att antalet postföringsturer å sådana postförande linjer, där postföringen sker mindre än fyra gånger i veckan, måtte kunna utökas.

I fråga om motiveringen för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Rörande denna har utskottet från generalpoststyrelsen emottagit en promemoria, vilken såsom bilaga är fogad vid detta utlåtande.

Uti en vid 1913 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, *Motion vid 1913 års riksdag.* nr 237, hemställde herr Jonsson i Hökhult, att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida icke åtgärder borde och kunde vidtagas i syfte dels

att postföringen å alla postförande linjer om möjligt kunde ske minst fyra gånger i veckan till och från samtliga postkontor och poststationer och dels att icke blott postkontoren utan även samtliga poststationer kunde hållas öppna för allmänheten minst sex timmar varje söckendag.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskott, till vilket nämnda motion hänvisades för förberedande behandling, yttrade i sitt utlåtande över motionen:

1913 års
utskott.

»I trakter med mera sammanträngd befolkning kan givetvis samfärdselsens behov bättre tillgodoses än i glesare bebyggda delar av ett land. Folkmängdens täthet och en livligare verksamhet göra nödiga kommunikationsanstalter till redan från början räntabla företag. Den kraftiga hävstång för framåtskridandet, som goda samfärdsmedel äro, verkar då till dessa traktors ytterligare utveckling med därav följande ökade krav på kommunikationer, vilka å sin sida med lätthet kunna tillfredsställas. Denna lika naturliga som nyttiga växelverkan skulle icke kunna komma de trakter till godo, som ej själva erbjuda ekonomiska möjligheter för modärna samfärdsmedels tillkomst, om denna nämligen skulle vara helt beroende av företagets räntabilitet. På så sätt skulle hela landsdelar bli alltför mycket tillbakasatta i jämförelse med mera lyckligt lottade trakter. För att förebygga detta träder staten emellan, och en av de största fördelarna av kommunikationsväsendets koncentrerung i dess hand är möjligheten att bereda ogynnsamt lottade landsdelar nödiga samfärdsmedel utan att med nödvändighet fordra, att den lokala anstalten skall vara räntabel.

Även om man strängt fasthåller kravet på, att varje kommunikationsgren i sin helhet skall ekonomiskt bära sig, kunna dock eftergifter göras, vad beträffar fordringarna på den lokala anstaltens räntabilitet. De orsaker, som kunna berättiga dylika eftergifter, kunna vara ekonomiska framtidsmöjligheter, men det kan även vara kulturella intressen och känslan av billighet att ej lämna delar av det egna landets innebyggare alltför långt bakom det utvecklingsskede, vartill landet i övrigt nått.

Vad här sagts om samfärdsmedel i allmänhet har sin fulla tillämpning på våra postala förhållanden. En alltför snäv måttstock får ej läggas på kravet på en lokal postal anordnings förmåga att ekonomiskt bära sig, och berättigade intressen kunna göra anstalter nödvändiga, vilka förorsaka postverket direkta förluster. Därför får naturligtvis icke vid bedömandet av en postal förbättrings berättigande hänsyn till postverkets ekonomi åsidosättas.

I generalpoststyrelsens vidfogade utlåtande gives exempel på för vår

tids förhållanden i postalt avseende särdeles ogynnsamt situerade platser i vårt land. I den mån med rimliga kostnader förbättringar på dessa platser kunna åstadkommas, anser utskottet detta synnerligen önskvärt. Enligt utskottets mening måste dock varje särskilt fall bedömas för sig med behörigt aktpågivande på alla inverkanse faktorer, såväl de ekonomiska som de, vilka vi ovan angivit böra på ett dylikt beslut hava inflytande.

Utskottet anser därför icke, att sådana enhetliga normer för posttjänsten som de av motionären föreslagna kunna vara för vårt land med dess synnerligen växlande befolkningstäthet och stora utsträckning lämpliga.»

Utskottet hemställde, att motionen ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda, och blev denna hemställan av kammaren bifallen.

Utav motiveringen för den hemställan, som nu är föremål för utskottets prövning, framgår, att anledningen till motionens framläggande är att söka i förmenandet, att utvecklingen å det i motionen berörda område icke motsvarat den förhoppning, varåt 1913 års utskott i sitt ovanomnämnda utlåtande givit uttryck. Motionärerna hysa den uppfattningen, att de vid 1913 års riksdag gjorda uttalanden om önskvärheten av ökat antal postföringsturer å vissa postförande linjer icke föranlett någon väsentlig förbättring beträffande dessa förhållanden, varför en framställning till Kungl. Maj:t i motionens syfte vore påkallad.

Utskottet.

I den utlåtandet vidfogade promemorian har från generalpoststyrelsens sida gjorts gällande att, ehuru postverkets kostnader för landsvägspostföringen till följd av utav kriget föranledda förhållanden varit föremål för en avsevärd stegring, styrelsen ej låtit av denna stegring avskräcka sig från att fullfölja sin uppgift att genom förbättrade postförbindelser underlätta postutväxlingen särskilt i de landsändar, vilka, såsom Norrland, vore i största behovet därutav. Styrelsen har även genom siffror påvisat, hurusom den utveckling, som å ifrågavarande område ägt rum sedan 1913, varit avsevärt starkare än som motionärerna gjort gällande.

Vid bedömande av spörsmålet, huruvida den förbättring av postföringen uti ifrågavarande hänseende, som ägt rum sedan sistnämnda år, kan anses motsvara de då uttalade förväntningarna, lär en enligt utskottets förmenande icke kunna undgås att behörig hänsyn tages till den utav poststyrelsen åberopade av krigstidsförhållandena förorsakade kostnadsstegringen. Det ligger i öppen dager, att denna kostnadsstegring måste hava utövat ett ogynnsamt inflytande i fråga om postturernas utökande, och detta inflytande framträder så mycket tydligare vid beaktandet därav, att

det för generalpoststyrelsen framstått såsom viktigt att ej heller under dessa tider avbryta arbetet å skapandet av nya postföringslinjer även till trakter med ringa folkmängd och obetydlig korrespondens.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av postväsendets utveckling i av dem angiven riktning och ansluter sig helt till de allmänna synpunkter, som 1913 års utskott angav såsom de, vilka härvid borde vara de bestämmande. Dock vill utskottet hava uttalat, att, i den mån som motionens motivering kan giva anledning till att antaga en annan uppfattning hos motionärerna, utskottet för sin del ansluter sig till den av generalpoststyrelsen uttalade åsikten, att i regel en successiv ökning av antalet turer i veckan vidkommande samtliga postföringslinjer är lämplig. Utskottet anser nämligen, att ett system, enligt vilket fordrades, att nyinrättade postlinjer under alla omständigheter omedelbart skulle förses med 3 à 4 turer i veckan, kunde vara ägnat att motverka uppriktandet av önskvärda men ekonomiskt mycket litet givande nya linjer.

Då utskottet emellertid icke kunnat finna, att generalpoststyrelsen under sin verksamhet under de senaste åren lämnat ur sikte de synpunkter, som för utskottet och motionärerna äro gemensamma, och då utskottet förväntar, att postväsendets utveckling i önskad riktning kommer att gå i raskare takt, då normala förhållanden åter inträtt, har utskottet för närvarande icke funnit skäl föreligga för någon framställning i ärendet till Kungl. Maj:t.

Utskottet får därför hemställa,

att herr Hages m. fl. motion nr 322 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 april 1917.

På utskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Bilaga.

P. M.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 322, hava herr Hage m. fl. hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande huruvida icke åtgärder böra och kunna vidtagas i syfte att antalet postföringsturer å sådana postförande linjer, där postföringen sker mindre än fyra gånger i veckan, må kunna utökas.

I motiveringen hava motionärerna framhållit, att vad som avses är att åstadkomma en undersökning rörande möjligheten att erhålla postförbindelser — i första hand i Norrland, där behovet är störst, men även i andra delar av landet, där liknande förhållanden kunna konstateras — minst fyra eller tre gånger i veckan å alla linjer eller att det åtminstone ordnas på det sättet, att poststationer med postförbindelser en gång i veckan ej komme att finnas, samt att postlinjer med förbindelse två gånger i veckan, om ej fullkomligt borttagas, så åtminstone bliva sällsynta undantag. Det vill säga, att en allmän uppflyttning i detta hänseende komme till stånd för poststationer och postlinjer med ett färre antal postturer i veckan.

Den ifrågasatta utredningen borde, framhålla motionärerna, omfatta jämväl lantbrevbäringslinjerna.

Vid 1913 års riksdag väcktes inom andra kammaren av herr Jonsson i Hökhult motion med enahanda syfte som den nu ifrågavarande, innefattande begäran om undersökning, huruvida icke åtgärder borde och kunde vidtagas i syfte att postföringen å alla postförande linjer om möjligt måtte kunna ske minst fyra gånger i veckan till och från samtliga postkontor och poststationer. Denna motion avstyrktes av andra kammarens tredje tillfälliga utskott och blev av riksdagen avslagen.

För att belysa utvecklingen av postförbindelserna å landsbygden meddelas till en början i följande tabell uppgift rörande landsvägspostföringsnätets omfattning — linjernas sammanlagda längd samt antalet postförda kilometer — under perioden 1885—1915:

År	Linjernas sammanlagda längd i km.	Ökning i % under 15-års perioden.	Sammanlagda antalet postförda km.	Ökning i % under 15-års perioden.
1885	24,296	—	6,020,670	—
1900	29,946	23,2 %	8,737,681	45,2 %
1915	47,938	60,1 %	13,549,465	55,1 %

Av tabellen framgår att postförbindelserna å landsbygden, i fråga om såväl nätets absoluta längd som antalet postförda kilometer, under de senaste 30 åren fördubblats. I själva verket hava emellertid förbindelserna utvecklats i vida högre grad än vad ovanstående siffror giva vid handen. Genom inrättandet av nya järnvägslinjer hava nämligen en hel del äldre landsvägspostlinjer indragits och ersatts med järnvägspostbefordran och till följd härav har ökningen av landsvägspostnätet givetvis kommit att framstå mindre än vad den i verkligheten varit.

De i tabellen intagna uppgifterna rörande postföringsnätets längd och antalet postförda kilometer omfatta både postföring i inskränkt mening och lantbrevbäring. Med postföring i nu angiven bemärkelse avses forslingen av posten mellan lantpoststationerna och järnvägsnätet, vilken forsling äger rum antingen med häst och åkdon eller med gående bud. Lantbrevbärarens huvuduppgift däremot är att betjäna de utefter lantbrevbäringslinjen boende korrespondenterna genom att till dem utdela ankommen post samt för postbehandling mottaga och vidarebefordra avgående försändelser eller att sålunda utgöra ett slags ambulanspostanstalt. Sträcker sig lantbrevbäringslinjen mellan tvenne eller flera postanstalter, har lantbrevbäraren jämväl att befordra slutna poster mellan dessa och är sålunda i dylika fall även postförare. Liksom postföringen kan lantbrevbäringen ske antingen åkande eller gående.

Med hänsyn till att lantbrevbäringen sålunda i stort sett kan sägas erbjuda samma fördelar som en poststation och därjämte på grund av sin ambulanta beskaffenhet är för korrespondenterna bekvämare än en fast poststation, är det helt naturligt att detta på 1870-talet till Sverige införda postbefordringsmedel bör hava vunnit stor utbredning i vårt land med dess i allmänhet betydande avstånd mellan de olika orterna samt merendels glesa befolkning. I följande sammanställning meddelas en översikt över lantbrevbäringsnätets utveckling under perioden 1885—1915.

År	Lantbrevbäringsnätets längd km.	Ökning i % under 15-årsperioden	Antalet postförda km.	Ökning i % under 15-årsperioden
1885	3,740	—	704,490	—
1900	10,640	184 %	2,612,510	185 %
1915	33,216	212 %	7,781,449	286 %

Den snabba utvecklingen av lantbrevbäringen torde bäst framgå vid en jämförelse mellan ovanstående tabell och den närmast föregående. Man finner då att under det landsvägspostnätet i sin helhet var av omkring dubbelt så stor omfattning år 1915, d. v. s. vid periodens slut, som vid dess början, omfattningen av lantbrevbäringsnätet var icke mindre än omkring 10 gånger större vid utgången av perioden än vid början av densamma.

Av motionärerna har särskilt framhållits Norrlands behov av ökade postförbindelser. Med anledning därav torde det vara av intresse att erfara huru utvecklingen av lantbrevbäringsnätet inom norra postdistriktet, vilket omfattar Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, gestaltat sig under nu ifrågakommande period.

Antalet postförda kilometer inom sagda postdistrikt utgjorde:

år 1885	15,280
» 1900	308,444
» 1915	1,646,651

Jämför man dessa siffror med den föregående tabellen finner man att ökningen av lantbrevbäringsnätet i Norrland, i vad angår antalet postförda kilometer, varit omkring 10 gånger större än ökningen för landet i dess helhet. Ökningen av linjernas längd har icke varit av fullt så betydande omfattning, men dock proportionsvis större än inom övriga delar av riket.

I förevarande motion uttalas den uppfattning, att någon väsentligare förbättring uti postförbindelserna icke vidtagits sedan år 1913, då frågan härom i anledning av den då väckta motionen var föremål för behandling av riksdagen. Detta sitt påstående stöda motionärerna på följande jämförelse mellan antalet turer år 1913 samt år 1917 å dels postföringslinjer, dels lantbrevbäringslinjer inom norra postdistriktet:

Antal turer i veckan	Postföringslinjer till lantpoststation		Lantbrevbäringslinjer	
	år 1913	år 1917	år 1913	år 1917
3 gånger	82	91	56	65
2 gånger	78	80	62	150
1 gång	28	28	202	174
mindre än 1 gång.....	1	1	9	10

För att få en fullt riktig uppfattning av förhållandena erfordras emellertid att tabellerna först fullständigas med uppgifter jämväl beträffande antalet linjer med flera än 3 turer i veckan, vilka saknas i motionärernas tabell.

Efter denna komplettering av uppgifterna ställa sig förhållandena på följande sätt:

Antal turer i veckan	A Postföringslinjer till lant- poststationer			B Lantbrevbäringslinjer		
	år 1913	år 1917	Ökning + resp. minskn. —	år 1913	år 1917	Ökning + resp. minskn. —
7 gånger eller flera ...	71	75	+ 4	5		
6 gånger	33	34	+ 1	23	24	+ 1
5 gånger	13	15	+ 2	—	1	+ 1
4 gånger	71	87	+ 16	16	15	— 1
3 gånger	82	91	+ 9	56	65	+ 9
2 gånger	78	80	+ 2	62	150	+ 88
1 gång	28	28		202	174	— 28
mindre än 1 gång	1	1		9	10	+ 1
Summa	377	411	+ 34	373	444	+ 71

Av dessa sistnämnda tabeller framgår till en början att under den period uppgifterna avse antalet lantpoststationer inom norra postdistriktet ökats med 34, motsvarande bortåt 10 %, samt antalet lantbrevbäringslinjer inom samma distrikt ökats med icke mindre än 71 stycken, motsvarande omkring 20 %. Ökningen uti antalet postförda kilometer å lantbrevbäringslinjerna under perioden har utgjort omkring 15 %. Enär emellertid till följd av öppnandet av de betydande statsbanelinjerna Ulriksfors—Hoting—Dorotea samt Karungi—Haparanda—Övertorneå en hel del landsvägslinjer och lantpoststationer under samma period indragits och ersatts av järnvägspostbefordran och järnvägspoststationer, är det givet att ökningen av nya landsvägspostlinjer och lantpoststationer i själva verket varit vida större än vad ovan angivits.

Denna utveckling av landsvägspostnätet i Norrland under en period, som i stort sett sammanfaller med det nu pågående världskriget, torde få anses såsom ganska betydande, särskilt då man tager i betraktande den ökning uti postverkets driftkostnader för landsvägspostföringen, som inträtt under kriget och vilken för Norrlands vidkommande uppgått till över 30 %. Generalpoststyrelsen har emellertid icke ansett sig böra av de stegrade omkostnaderna låta avskräcka sig från att fullfölja sin uppgift att genom förbättrade postförbindelser i all möjlig mån underlätta postutväxlingen särskilt för de landsändar, vilka, såsom Norrland, äro i största behovet därutav.

Förbättringen av de norrländska landsvägspostförbindelserna sedan år 1913 har emellertid icke inskränkt sig till den ökning av postnätet och poststationernas antal, som här ovan angivits. Av sammanställningen i tabellen framgår nämligen, att en genomgående ökning av antalet turer för linjer med färre antal veckoturer ägt rum, eller, för att använda motionärernas eget uttryck, att en allmän uppflyttning av postlinjerna skett. Vad angår poststationerna och postlinjerna till dessa — avdelning A i tabellen — har sålunda för icke mindre än 23 linjer antalet turer ökats till 4 i veckan eller däröver och även beträffande lantbrevbäringslinjerna — avdelning B i tabellen — har en omfattande uppflytt-

ning skett, särskilt från 1 till 2 turer i veckan. Den omständigheten att, vad angår förbindelserna till och från poststation, antalet linjer med 1 och 2 turer i veckan nu är ungefärligen detsamma som år 1913 betyder naturligtvis icke, att ett stillestånd ägt rum eller att samma linjer, som år 1913 hade detta turantal, fortfarande kvarstå med sagda antal. Tvärtom är förhållandet så, att en stor del för att icke säga större delen av de linjer, som år 1913 hade endast 1 och 2 turer i veckan, sedan dess uppflyttats till högre turantal, och de linjer, som nu finnas med lägre turantal, utgöras huvudsakligen av under perioden inrättade nya linjer. Enahanda är förhållandet beträffande lantbrevbäringslinjerna, av vilka en mängd linjer, såvitt framgår av tabellen, erhållit ökning uti antalet turer från 1 till 2 gånger i veckan.

Detta successiva uppflyttande av postlinjerna sammanhänger därmed att postverket vid inrättandet av nya poststationer och postlinjer givetvis icke från början kan anordna ett större antal turer i veckan å dessa linjer. Vad särskilt Norrland beträffar är det i allmänhet icke möjligt att till en början bereda mer än 1 eller 2 turer i veckan. Detta beror därpå att postverket, då det gäller Norrland, anser sig böra anordna postförbindelser även till trakter med så ringa befolkning och så obetydlig korrespondens, att — om det varit fråga om andra delar av vårt land — någon särskild postanordning icke kunnat ifrågakomma. Med hänsyn emellertid till att Norrland ännu till större delen för sina förbindelser med yttvärlden är hänvisat uteslutande till postverket, anser sig emellertid generalpoststyrelsen hava skyldighet att söka anordna möjlighet till postutväxling även för avlägset belägna orter med obetydlig folkmängd. Klart är emellertid att i sådana fall som de nu nämnda, då postanordningarna icke komma att betjäna mer än ett helt ringa antal personer — några hemman och dylikt — och antalet försändelser är högst obetydligt, postverket icke skäligen kan, i betraktande jämväl av de särskilt stora kostnader, som postverket måste vidkännas för de långa norrländska postlinjerna, från början anordna mer än en eller två turer i veckan; och detta ifrågasättes i allmänhet icke heller. Efter hand som korrespondensen och trafiken ökas samt förhållandena i övrigt utvecklas, ökas emellertid antalet turer på sätt förut visats.

Ett tillvägagångssätt som det nu angivna torde vara fullt naturligt och riktigt och utgör för övrigt en allmän regel vid ordnandet av de allmänna samfärds- och kommunikationsmedlen. Även för den norrländska allmänheten är det givetvis fördelaktigast att utvecklingen sker på detta sätt. Klart är nämligen att, därest postverket skulle anses hava skyldighet att, när det inrättar en postförbindelse, från början anordna denna med exempelvis minst tre eller fyra turer i veckan, det icke vore möjligt för postverket — som dock måste tillse att omkostnaderna för postanordningarna stå i skäligt förhållande både till inkomsterna därav och den nytta korrespondenterna verkligen draga av anordningarna — att på så tidigt stadium och till orter med så obetydlig folkmängd och korrespondens som nu är fallet, gå i författning om inrättande av reguljär postförbindelse.

I det yttrande, som av generalpoststyrelsen avgavs år 1913 i anledning av den då väckta motionen, meddelade styrelsen, att en ökning av antalet turer å

samtliga linjer med mindre än 4 turer i veckan till minst detta turantal skulle, enligt då gällande legor, medföra en ökad årlig kostnad av sammanlagt 447,896 kronor, därav 150,000 kronor för postföringslinjerna och 297,896 kronor för lantbrevbäringslinjerna. Med den ofantliga stegring i legorna — särskilt hästlegorna — som nu genom kriget inträtt, skulle en ökning av postturerna å alla postlinjer till 4 gånger i veckan sannolikt icke kunna genomföres för mindre ökad kostnad än omkring 600,000 kronor för år.

Stockholm den 12 mars 1917.

Joh. Enger.

t. f. sekreterare hos
generalpoststyrelsen.